

ยังมีหนุ่มน้อยหน้ามนคนหนึ่ง ชื่อ ชื่นกาย เป็นผู้สืบเชื้อสายของชาмуไร แต่ไปได้กำเนิดอยู่ในถิ่นบ้านนอก พออายุรุ่นกระทรงขึ้นมาก็มีการปรารภที่เข้าไปหาความก้าวหน้าในกรุง ฉะนั้นพ่อแม่จึงส่งเข้าไปพำนักอาศัยอยู่กับท่านขุนนางผู้ใหญ่คนหนึ่ง ในกรุงเอโดะ (คือโตเกียวของญี่ปุ่นสมัยนี้) ในฐานะเป็นเด็กรับใช้อยู่ในเคหาสน์อันโอ่อ่า

ต่อมาเนื่องจากหนุ่มชื่นกายเป็นเด็กหน้าตาหมัดจุด มีหน่วยก้านดี ทำงานอะไรก็ได้อย่างใจของเจ้านาย เพราะมีพื้นความเฉลียวฉลาดว่องไว จึงได้รับเลือกเข้ารับใช้ใกล้ชิดประจำตัวท่านขุนนางผู้นั้นอยู่มาไม่นาน คุณนายภรรยาของท่านขุนนางคนนั้น จิตใจไม่ดี คิดวกลดต่ำจึงใช้เด็กผู้ใกล้ชิดคนนี้ให้บำบัดความต้องการ เด็กหนุ่มของเราก็เลยได้กระทำความผิดพลาดในชีวิตเสียตั้งแต่เริ่มแรกทีเดียวโดยไม่มีทางหลีกเลี่ยง ได้ลอบกระทำชั่วร่วมกันมา

จนคืนหนึ่งท่านขุนนางผู้นั้นจับได้ ท่านขุนนางได้กระชากดาบชาмуไรที่แขวนไขว้อยู่ที่ฝา หมายจะสังหารเด็กชื่นกายทันที แต่ด้วยอาการที่ท่านโกรธจัด ย่อมทำไปด้วยอาการสุดแรงเกิด เหวี่ยงซ้ายปายขวา เด็กชื่นกายเห็นจวนตัว ก็เอาเก้าอี้ เอาทุกสิ่งทีใกล้ ป้อนปิด รับผิดชอบไว้พลาง ถอยรอบๆ ห้องไปพลาง ใกล้ๆ จะหมดหนทางอยู่แล้ว ก็พอดี คุณนายผู้เป็นตัวการนั่นเองได้คิดตัดสินใจ ว่าไหนๆ เขาก็จับการเล่นชู้ได้ เราก็ไม่อาจจะครองความเป็นใหญ่อยู่ต่อไปอีกได้ จึงคิดเลือกเอาข้างผิวหนุ่มไว้ก่อนค่อยไปตายเอาดาบหน้า จึงรีบไปชักดาบที่แขวนข้างฝาอีกเล่มหนึ่งมาแทงขุนนาง ทันเวลาช่วยชีวิตให้หนุ่มหน้ามน ได้อยู่พ้นฝ่าชีวิตต่อไปอีก เมื่อเห็นท่านขุนนางตายแล้ว คุณนายก็ออกคำสั่งให้เด็กชื่นกาย รีบรุดหนีออกจากบ้านไปพร้อมกันในตอนดึกคืนนั้นเอง

หลังจากผ่านฉากชีวิตที่น่าหวาดเสียว เหมือนดั่งฝัน เพราะอะไร? มันช่างเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว เด็กหนุ่มชื่นกายซึ่งก่อนหน้านี้หมายมั่นจะมาสสร้างความเจริญก้าวหน้า แต่บัดนี้ได้มาอยู่ในฐานะสามีของคุณนายเสียทันที แต่ก็ต้องอยู่กันอย่างแอบแฝงหลบหลีกหนีหน้าในแหล่งที่ไม่มีใครจะตามพบ ที่แรกๆ ก็พอจะมีอะไรๆ แลกเปลี่ยนซื้ออาหารการกินบ้าง แต่ในที่สุดก็ไม่มีอะไรจะจับจ่าย จะไปทำงานทำการก็ไม่สามารถแสดงตัวต่อสังคมได้ ต้องจำใจเลือกเอาข้างลักขโมยเขากิน แม้แต่ตัดช่องย่องเบาเอาทั้งนั้น ตอนต้นก็คิดว่าพอทนทำไปได้ เพราะเห็นแก่ความสุขในการได้เป็นผิวเป็นเมียกันใหม่ๆ ที่นี้ค่อยๆ กันไป หนุ่มชื่นกายถึงคราวจะหมดเวรหมดกรรม ได้เกิดมีความคิดขึ้นอย่างหนึ่งว่า คนเราคนหนึ่งๆ นี่ช่างเป็นไป เปลี่ยนไปเพราะผลของความคิดนี้เอง และความคิดนี้ มันก็ช่างขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมในขณะนั้นๆ เสียเหลือเกิน จนไม่อาจจะกระดิกกระเดี้ยขอผัดผ่อน ไม่ให้เป็นไปตามนั้นไม่ได้ คนทุกคน จะดีจะชั่ว มันก็อยู่ตรงนี้เอง

แม้จะตั้งปรารถนาดีมาตั้งแต่บ้านว่าจะเข้ากรุงเพื่อหาความเจริญก้าวหน้าให้แก่ชีวิต และพยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างเป็นอย่างดีมาแล้ว แม้คนอื่นที่เขาอยากเจริญก้าวหน้า ต่างก็ปรารภและทำอย่างเดียวกัน แต่เหตุไฉนบางคนจึงสามารถได้แต่ทำไปได้จนถึงที่หมาย แต่บางคนไปไม่ถึงที่หมายข้อนี้มันก็เพราะมนุษย์เราทนต่อสิ่งมายั่วเฉพาะหน้าไม่ได้ นั่นเอง ความคิดจึงเปลี่ยนรูป วิธีชีวิตก็จำต้องแปรผันไปตาม

เมื่อได้คิดอย่างนั้นแล้ว หนุ่มชื่นกายก็หวนมาดูภรรยาตนซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นคุณนายผู้สูงศักดิ์

แต่เพราะเธอไม่มีความรู้เรื่องความคิด เธอจึงถูกความคิดหลอกเอา และตัวเราเอง ก็เพราะเจอเอาสิ่งที่มาพบเห็นเข้า แล้วทนไม่ได้ ความคิดมันก็เปลี่ยนไปปุบปับ ชนิดที่เจ้าตัวเองไม่มีวันจะควบคุม หรือชักบังเหียนให้คืนหลังได้มนุษย์ทุกคนผู้ทุกนาม ช่วงตกอยู่ในอำนาจของกิเลส และสิ่งแวดล้อมอย่างนี้เสียจริงๆ สุดท้ายแล้วหากไม่ให้เป็นอย่างนั้นไปได้ จะมีทางเดียวก็แต่จัดให้ตัวเองไปได้พบกับสิ่งแวดล้อมที่ช่วยมิให้เป็นอย่างนั้นเท่านั้น ซึ่งบางทีก็ยิ่งพอควบคุมทำกับตัวของตัวได้บ้าง แล้วสายแห่งความคิดที่ไหลมาให้คิดให้รู้อยู่นี้ มันก็จะเบนวิถีไปทางที่ปลอดภัย

หนุ่มขึ้นกาย คิดเรื่องนี้ทบทวนอย่างหนัก ทำอย่างไรหนอคนเรานี้จะควบคุมให้ความคิดเป็นไปอย่างถูกต้อง และคงเส้นคงวายุอยู่ในแนวที่ถูกต้อง ถ้าปล่อยให้สิ่งแวดล้อม รูปเสียง กลิ่น รส เข้ามาจ่อถึงตัวอยู่อย่างนี้ ก็ไม่มีวันจะควบคุมสายความคิดนี้ได้ จะต้องยกย้ายให้ตัวเองได้ที่แวดล้อมชนิดทำให้ตั้งตัวได้เสียก่อน ฉะนั้นหนุ่มขึ้นกาย จึงคิดปรึกษาคุณนายผู้ภรรยาของตัว โดยตัวเองกลับเป็นฝ่ายหนีไปเสียให้ห่าง คิดดั่งนั้นก็หลบหนีทิ้งภรรยา เดินทางจากไปเสียให้สุดหล้าฟ้าเขียว สู่อำเภอบ้านนอกแห่งหนึ่ง จังหวัดบุเดิน หัวเมืองทางฝ่ายใต้ ณ ที่นั้น หนุ่มขึ้นกายได้เข้าอาศัยวัดแห่งหนึ่ง อยู่เป็นลูกศิษย์พระ ไม่นานก็ขอบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา ซึ่งในศาสนาที่เขาสนใจใหม่นี้เอง หนุ่มขึ้นกายได้พบว่า คำสอนพุทธศาสนา มีแต่ว่าด้วยเรื่องที่เขากำลังจวนสนทน่ออยู่ทีเดียว คือในปัญหาข้อที่ว่า “ทำอย่างไร คนเราจะอยู่อย่างชนะภัยอันเกิดจากรูป เสียง กลิ่น รส ได้ และควบคุมจิตใจไม่ให้ เป็นไปตามความต้องการฝ่ายต่ำ ที่มีประจำอยู่เองแล้วในใจ”

เมื่อมาได้ความเป็นตัวของตัวได้ ในบวรพุทธศาสนาแล้วก็ทำให้หนีไปถึงเมื่อครั้งที่ตนยังขัดเซ ในสงสารสาครแต่อดีต ภิกษุหนุ่มขึ้นกายจึงปรารภจะชดใช้ความกระด้า-กระด้าง ในชีวิตอดีต ด้วยสำนึกบาป ไถ่ถอนด้วยกรรมดี กรรมที่มีประโยชน์ จวบเท่าชีวิตนี้จะหาไม่ ในถิ่นที่ท่านบวชอยู่นั้น ชาวบ้านชาวช่องยากจนข้นแค้น เป็นอำเภอล็กๆ ไปมาติดต่อกับตัวจังหวัดเพียงทางเท้าเล็กๆ ที่ต้องคอยเดินเรียงหนึ่ง เลียบหินผาของภูเขาสูง ซึ่งกางกันอำเภอกับตัวจังหวัด ถ้าวันไหนฝนตก พายุร้อนหิมะตก หรือลมแรง ก็ไปมาไม่ได้ และท่านยังได้ทราบว่าได้แต่ละปีมีเสมอที่คนข้ามเขาได้พลัดลื่น หล่นจากชะง่อนผาสูงลงไปตายเสียมากต่อมาก สุดท้ายจะมีใครคิดแก้ไขประการใด หากใครอยู่ทางกิ่งอำเภอลังหานี้แล้ว ก็เป็นอันแน่ว่าจะต้องอดอยาก ลำเค็ญ แม้จะมีเงินก็ไม่มีค่า ชาวบ้านโดยมากยากจนไม่อาจเพาะปลูกอะไร เพื่อเอามาแลกเปลี่ยนซื้อขายในเมืองได้ เพราะนำไปนำมาไม่ได้มาก แม้มีใครเจ็บป่วยลง ไม่พอที่จะตายก็ต้องปล่อยให้ตายไป เพราะไม่สามารถจะพากันหามคนใช้คนเจ็บได้ ไหล่ห็นข้ามมายังตัวจังหวัดได้

ภิกษุหนุ่ม มานั่งคำนึงถึงทุกข์ยากของคนหมู่มา เห็นความเป็นไปของมนุษย์ด้วยกัน ที่แม้แต่จะอยู่ไม่ห่างกันนักแค่เขากันเท่านั้น ก็ยังแตกต่างยากไร้กว่ากันมากเห็นปานนี้ ท่านเห็นว่า จะปล่อยให้ไม่มีทางแก้เช่นนี้อยู่เรื่อยไป ย่อมเป็นไปไม่ได้อยู่เอง มีทางเดียว คือเจาะอุโมงค์ลอดภูเขาใหญ่เอาดีๆ เพราะไม่มีทางอื่นใดอีกแล้ว ครั้นจะพูดเรื่องนี้กับใครก็คงไม่มีใครเขาเห็นด้วย ความคิดอย่างนี้ มันคิดได้ แต่ใครจะทำ ฉะนั้นภิกษุหนุ่มของเราจึงตัดสินใจเริ่มสกดหิน เริ่มงานมันคนเดียวโดยไม่คำนึงว่าภูเขาที่เขาไปนั่งสกดทีละสะเก็ดๆ อยู่นั้น มันตระหง่านสูงค่าฟ้าเพียงไร

ท่านภิกษุขึ้นกาย ใช้เวลาตอนเช้าออกบิณฑบาตเวลากลางวัน อุทิศให้แก่หินที่ภูเขานั้นทั้งหมด

เมื่อมันเหนื่อยก็พักเสีย มีเรี่ยวแรงคืนมากก็ทำต่อ เป็นอย่างนี้ไม่ว่าจะค่ำจะมีด นานๆ จะมีคนผ่านมาทางนั้น คนพวกนั้นก็ได้อะไรเราละ ถามว่าท่านจะสร้างถ้ำหรือจะสร้างวัด แล้วต่างก็มองตากันอย่างไม่ไว้ใจว่า ท่านองค์นี้ สติยังบริบูรณ์อยู่หรือ ดูไม่มีความหมายอะไรมากไปกว่าท่านทำ เพราะทำตามประสาที่ไม่มีอะไรจะทำนั่นเอง

วันเวลาได้ผ่านไปนานถึง 30 ปี ภิกษุองค์หนึ่งเคยนั่งสวดภาวนาตั้งแต่ยังหนุ่ม บัดนี้ก็ยังคั่งนั่งสวดเอา – สวดเอา ไม่ลดละ แม้ท่านจะมีอายุห้าสิบแล้ว ร่างกายของท่านก็ยังรับใช้จิตใจที่ปักปันแข่งกว่าหินได้เป็นอย่างดี ไม่มีใครทราบหรือกว่าท่านเอาน้ำอดน้ำหนมาจากไหน เอาเรี่ยวแรง เอากำลังใจมาจากไหน นอกจากตัวท่านเอง เหตุการณ์เป็นไปเช่นนี้จึงทำให้จังหวัดบุนเสิน ที่ท่านเลือกเอาเป็นถิ่นปฏิบัติธรรมของท่านได้มีอุโมงค์เจาะลอดภูเขาใหญ่เชื่อมการคมนาคมติดต่อระหว่างกิ่งอำเภอ ที่ครั้งหนึ่งแสนจะทุรกันดารให้เปิดมาสู่ความเจริญในเมืองได้ ในปัจจุบันนี้ แม้ใครไปญี่ปุ่น ไปเมืองบุนเสิน ก็ยังพบอุโมงค์อันมีประวัติ ที่เจาะด้วยแรงคน และเป็นแรงคนที่เกิดจากพลังธรรมะในพุทธศาสนา อุโมงค์นี้สมัยแรก มีแนวคดไม่เกลี้ยงเกลาอยู่บ้าง บัดนี้เป็นอุโมงค์ที่มีขนาด กว้าง 30 ฟุต สูง 20 ฟุต ทะลุภูเขายาว 2,280 ฟุต (ค่อนข้าง ไปเกือบ 1 กิโลเมตร หรือครึ่งๆ ถ้ำขุนตาลของไทยเรา)

เรื่องมีเล่าต่อออกไปอีกหน่อยว่า ก่อนที่อุโมงค์จะสำเร็จใช้เดินถึงกันได้ สัก 2 ปีนั้นได้มีชายคนหนึ่ง ซอกซอนมาจากเมืองกรุง ปรากฏภายหลังว่าเป็นบุตรชายของท่านขุนนางเจ้านายเก่าที่ตายไป ชายหนุ่มคนนั้นขณะบิดาถูกฆ่าเขายังเล็กๆ อยู่ พอโตขึ้นก็ผูกใจเจ็บ เทียวตามติดตามมาหลายปี พร้อมกับหัดเป็นนักดาบมาอย่างชำรอง พอแน่นแล้ว ก็จะเข้าเอาชีวิตเพื่อล้างแค้น แต่ยังมีติดขัดอยู่ว่า มาเห็นคนฆ่าพ่อของเขา บัดนี้อยู่ในแบบฟอร์มของพระภิกษุแล้ว เพื่อไม่เป็นการฆ่าผิดตัว จึงถามเอาตรงๆ พอท่านขึ้นท่ายถูกถามเช่นนั้น ก็รับว่าเป็นนายขึ้นท่ายที่เขาต้องการพบและต้องการฆ่า ท่านไม่มีอาการผิดปกติดังแต่อย่างใด แต่พูดจาที่แจ่มให้ชายหนุ่มคนนั้นฟังว่า ท่านกำลังทำงานที่จะเป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากมาย และจะสำเร็จอยู่แล้ว ขอผ่อนผันให้ท่านได้สวดภาวนาต่อไป เท่าที่ชายหนุ่มนั้นก็เห็นอยู่แล้วว่าเหลือเพียงเล็กน้อย เมื่อเสร็จในวันใด ท่านยอมใช้กรรม ให้ตัดศีรษะในวันนั้นทีเดียว ชายหนุ่มคนนั้นก็ตกลง เพราะมองเห็นจริงๆ ว่าถ้าท่านไม่ทำต่อ งานชิ้นสำคัญต่อสังคมส่วนใหญ่นี้ จะเป็นอันยกเลิกไปเสีย

ที่แรกหนุ่มชาวกรุงก็ยังไม่วางใจนัก ว่าคนที่เคยฆ่าพ่อของตนจะไม่เป็นคนลอบทำร้ายตนก่อน ต้องเห็นบาปและมีตระแวงระวังตัวแจอยู่ และคอยเวียนไปที่อุโมงค์นั้นเสมอๆ เพื่อจะรู้ว่าท่านซึ่งหนีไปเสียที่ไหน หรือท่านจะคอยถ่วงเวลา สักดักๆ ให้เวลาเนิ่นนานไป เมื่อมีการไปพบหลายหนหลายครั้ง และเคยยืนดูท่านกำลังทำงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ ไม่ลดละทั้งคืนทั้งวัน ก็ทำให้รู้สึกแปลกประหลาด นานเข้า ก็มีการปรารภชวนท่านคุย และถามนั่นถามนี่ เป็นอยู่อย่างนี้หลายเดือน หินของภูเขาก็ถูกสวดกร่อนบางไปเรื่อยๆ หนุ่มลูกชายของท่านขุนนาง เมื่อยืนเฝ้าดู จนเมื่อยแล้วก็เริ่มนั่งคุยการได้สังสนทนากันจึงเป็นที่แน่ใจว่าท่านรู้สึก-นึกคิด เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ว่าอย่างไร เมื่ออยู่เฉยๆ ไม่รู้จะทำอะไร ก็ลองสวดภาวนาช่วยท่านขึ้นท่ายไปพลาง เรื่องเลกกลายเป็นได้ร่วมงาน ร่วมกิน ร่วมนอนด้วยกัน ในอุโมงค์นั่นเอง ในที่สุดก็กลายเป็นผู้ช่วยที่รู้จักทำงานโดยตั้งใจไว้ในธรรมเนียมปฏิบัติ ตามแบบที่ท่านขึ้นท่ายแนะให้ ทำไปทำไปโดยไม่หยุดยั้งเหมือนกัน จนกระทั่งวันเวลาผ่านไปกว่าชวบปีอย่างไม่

รู้สึกว่ามัน ตลอดเวลา ชายหนุ่มได้เขียนลอกแบบเอาคุณธรรมที่ตนได้เห็น ได้ค้นพบ ที่เนื้อที่ตัวของ ท่านชินกายนั้นเอง ว่าท่านองคนี้ ช่างเต็มไปด้วยบุคลิกภาพพิเศษและความเป็นผู้มีใจสิงห์เหลือเกิน

ในที่สุด อุโมงค์ลอดภูเขาใหญ่ ก็สำเร็จลุล่วง ผู้คนพากันมาดู และได้ใช้เป็นหนทางติดต่อกับตัว เมือง ไม่ได้รับความยากลำบากที่จะต้องไต่ไปตามไหล่หินชันอีกต่อไป พอเสร็จในวันนั้น ท่านชินกายก็ เหลียวมายังชายหนุ่ม ที่ยืนอยู่ข้างหลังกำลังมองดูความสำเร็จที่ตนมีส่วนร่วมอยู่ด้วย ท่านได้พูดขึ้นว่า “เราตัดภูเขาแห่งที่บ เชื่อมให้คนติดต่อถึงกันได้แล้ว ที่นี้ก็ถึงตอนที่ คอที่ต่อศีรษะติดกับร่างของฉน ได้ เวลาขาดออกจากกันตามสัญญาแล้ว” พูดแล้วก็โน้มกายยื่นไปให้ชายหนุ่มลูกศิษย์เชลยศักดิ์ของ ท่านโดยดี

ชายหนุ่ม น้ำตานองหน้า ทูลดัวลงคุกเข่า มือทั้งสองพนมไหว้ พรางกล่าวว่า “หลวงพ่จะให้ ผมตัดศีรษะของบุคคลที่เป็นอาจารย์ของผมได้อย่างไร?”

นิทานก็จบ

จากเรื่องราวที่เล่ามานี้ เป็นเรื่องของคนๆ หนึ่งที่มีตัวตนอยู่จริงๆ และได้ชนะภูเขามาแล้วจริงๆ โดยมี หลักฐาน พยานคืออุโมงค์ที่ใช้กันมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ในจังหวัดนุเสิน ถ้าจะให้ชื่ออุโมงค์นี้ ก็ต้องเรียกว่า ไม่ใช่ คนทำ แต่ธรรมะในจิตใจของคนใจสิงห์นั้นเอง เป็นผู้ทำ คนเราจะจุ มาทำเป็นคนใจสิงห์เอาทันทีทันใดนั้น ไม่

สำเร็จแน่ นอกจากคนๆ นั้น ได้แนวทางแห่งธรรม รู้ว่าชีวิตนี้จะทำกับมันอย่างไร เพื่อเวลาจนกว่าร่างนี้จะแตกดับ เราจะใช้วันเวลาไปอย่างไร หากใครรู้แจ้งถูกต้องในเรื่องนี้ แล้วลงมือทำ ทำอะไรก็ได้ ที่ตนถนัด หรือเท่าที่ตนเห็นว่าดีที่สุด ทำไป-ทำไป ทำไปโดยจิตใจที่รู้แจ่มแจ้ง เอาเรื่องงานที่ตนลงมือทำนั้นแหละ เป็นกัมมัฏฐาน (คือสิ่งที่ใช้เป็นฐานที่ตั้งแห่งการกระทำ) ที่แรกก็ปรารถนาถูกต้องขึ้นก่อนว่า อุโมงค์นี้ดีแน่เพราะถ้าเสร็จแล้วผู้คนเขาจะพลอยได้ใช้ไปตลอดกาลนาน พอตัดสินใจ ก็จับงานลงมือทำงาน ทำไปทำไปไม่พึงเสียอะไรทั้งสิ้น ทำด้วยจิตใจที่ไม่ย่อท้อ เพราะไม่มีการห่วงหน้าห่วงหลัง หรือคิดทวงว่าจะไปเสร็จเมื่อไร สกิดหินเข้าไปได้สะกิดเล็กๆ ขึ้นหนึ่ง ก็แปลว่าสำเร็จเพิ่มมากขึ้น-มากขึ้นแล้ว งานนี้ จะทำเพื่อใคร ในขณะที่นั้นก็ไม่ต้องนึกมีแต่ธรรมปฏิบัติ แซ่มนขึ้นทุกคราวที่ค้อนตอกเหล็กสะกิดแล้วหินก็บินไปที่ละนิดๆ ไม่ต้องมีใครมารู้มาเห็น ตัวเองก็อาบย้อมอยู่กับความสำเร็จทุกๆ ระยะเวลา ฉะนั้น ธรรมะนั้นแหละเป็นผู้ทำให้คนธรรมดา กลายเป็นคนใจสิงห์ ทำอะไรได้ทุกวันๆ ติดต่อกันถึง 30 ปี ทำได้เนิ่นๆ จะไม่เรียกคนอย่างนี้ ว่าเขาลูถึงเซ็นแล้วได้อย่างไร? ความเป็นคนใจสิงห์กับความเป็นคนจับจดจะอยู่ในหัวใจอันเดียวกันไม่ได้แน่นอน

ในเรื่องนี้ ออกจะซัดขึ้นมาหน่อยหนึ่งแล้วว่า หัวข้อธรรมะที่เราใช้สอนใช้ท่องกัน ว่าธรรมะข้อข้อนั้นข้อนี้ แล้วบอกเด็กว่าดีอย่างนั้นอย่างนี้ ควรให้มีในจิตใจ เช่น เมตตาบ้าง กรุณาบ้าง อิทธิบาทสี่บ้าง ความอดกลั้นอดทนบ้าง เราเพียงแต่สอนให้ทุกคนทำให้มี อย่างนี้มันมิใช่เป็นการชี้ให้เห็นลู่ทางให้เกิดคุณธรรมข้อนั้นจริงๆ เพียงบอกว่ามันเป็นของดี ให้หาเอาไว้ ไม่ได้บอกว่าให้ทำอย่างไรจึงจะหามาได้สำเร็จ ข้อยากมันอยู่ตรงนี้ต่างหาก ฉะนั้นเราจึงเห็นว่า การเล่าเรียนพรา้สอนธรรมชนิดนี้ได้รู้ข้อ-จำข้อไว้ก่อนนี้ มันจึงขึ้นกันยากเหมือนกะเข็นครกขึ้นเขา ส่วนวิถีทางที่ธรรมะมันจะมีขึ้นจริง มันเดินมาอีกอย่างหนึ่ง คือต้องเซ็นให้รู้จักตัวเอง รู้จักสิ่งทั้งหลาย ว่าที่แท้มันคืออะไรเสียก่อน ประมวลให้รู้เรื่องชีวิตนี้ โลกนี้ มวลมนุษย์นี้เสียก่อน จนให้รู้สึกขึ้นได้เองก่อน ว่าตัวเองคนหนึ่งๆ นี่ที่แท้มันจะแตกแยกไปเป็นตัวใครตัวมันไม่ได้ จะเห็นแต่ส่วนตัวจริงจังไม่ได้ เพราะอะไรทุกอย่างมันถึงกัน เนื่องกัน กระทบ-กระเทือน หรือได้รับผล เป็นเหมือนคนในลำกาลาเดียวกัน เมื่อเห็นความเป็นอนัตตาอย่างอ่อนๆ แล้วค่อยลึกซึ้งมากขึ้นๆ ที่นั่นเอง จะเกิดคุณธรรม ไปทำอะไร อากาเร้นนั้นจะให้ชื่อว่าเมตตาก็ได้ อากาเร้นนั้นจะเรียกว่าอิทธิบาทสี่ก็ได้ จะเรียกว่าขันติก็ได้ และเรียกชื่อไปได้อย่างแปด และสำคัญอยู่ที่ในเนื้อในตัวนั่นเอง มันเป็นธรรมอยู่ จะดูเหลี่ยมไหน ก็มีให้เรียกชื่อให้ดูได้ทั้งนั้น เรื่องมันเลยกลายเป็นไปอย่างคล่อง เหมือนกลิ้งครกให้ตกลงมาเอง อย่างเช่นท่านพระภิกษุ ชินก่าย ในเรื่องนี้

แห่งหนึ่ง ที่ไม่ค่อยจะมีใครเอ่ยถึง นั่นก็คือคนเรานี้มีทุกข์ที่ซ่อนเร้นอยู่อย่างหนึ่ง แม้ตัวเองก็มักจะไมื่อยอมรับว่านั่นมันเป็นทุกข์ ทุกข์อันนี้ ก็คือทุกข์เพราะไม่มีอะไรจะทำนั่นเอง มนุษย์ต้องบรรจुरายการอะไรต่อมิอะไรให้แก่ตัวเองได้ทำเรื่อย ไม่ให้ตัวเองได้ว่าง และบางครั้งถึงกับหวาดกลัวไว้ล่วงหน้า ว่าถ้าหากไปพักผ่อนที่นั่นที่โน่นแล้ว เราจะเหงา จะได้อาศัยทำอะไรเป็นการฆ่าเวลา หรือถ้าหากเราแก่เราเฒ่าแล้ว เราจะใช้ชีวิตไปวันหนึ่งๆ อย่างไรหนอ เรื่องนี้ถ้าหากไม่เข้ากับตัวเอง หรือใช้เหตุผลไม่ตรงต่อตัวเอง ก็จะมีข้อที่ทำให้แก่เกี้ยว ว่าตนไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ ตนกำลังมีงานไม่มีเวลาพอเสียอีก แล้วจะมากลัวว่าไม่มีอะไรจะทำอย่างไรกัน แต่แล้วขอให้ดูให้เกิดงานที่เราบรรจुरอไว้ให้เขาเพื่อไม่ต้องได้มีช่องว่างนั่นเองแหละ มันเป็นเรื่องซัดแล้ว ว่าเราไม่ยอมให้ตัวเองพบกับการว่างอยู่เฉยๆ คนพวกนี้ยังต้องเงิบเหงาเปล่าเปลี่ยวในบางครั้งยามนั้น ก็ต้องหาอะไรมายกย้ายถ่ายเทให้ไม่เหงาต่อไป ดังนั้นในโลกนี้ มนุษย์จึงมีไฟ มีหมากรุก มีวิธีที่จะสับเปลี่ยนทำเพื่อให้วันเวลาผ่านพ้นไปแก้รำคาญ เพราะถ้าแก้รำคาญไม่ได้มันมันเป็นพิษแก่ชีวิตถึงเสียจริต นี่จะว่ามนุษย์ไม่เป็นทุกข์ในเรื่องนี้อย่างไร? ถ้าใครยังมองไม่เห็น ลองหยุดทำอะไรหมดดูไม่กี่พักก็จะรู้ว่าคนที่ยังมีกิเลสทุกคน ต้องอยู่ว่างไม่ได้

แม้แต่เกี่ยวกับเด็กวัยรุ่นที่ไม่ไปโรงเรียน มีเวลาว่าง นั่นก็เพียงแต่ว่างเรียน มันยังจะต้องเที่ยวคบเพื่อน ทำนั่น-ทำนี่ เพื่อฆ่าเวลาไปวันหนึ่งๆ อยู่นั่นเอง

อย่าว่าแต่มนุษย์ทั่วๆ ไปเลย พระอริยเจ้าท่านก็ต้องมีงานไว้สำหรับทำในชีวิต เรื่องมันจึงมีความสำคัญ อยู่ที่ว่าจะบรรจงงานอะไรให้แก่ตัวเอง งานนั้นเป็นงานที่จะเกิดประโยชน์ตนและผู้อื่นหรือเปล่า และปริมาณประโยชน์นั้นจะมากน้อยสูงต่ำอย่างไร เช่นการเล่นไพ่ เล่นหมากรุก ฆ่าเวลา นี่ไม่ให้โทษต่อใครมากก็ตาม แต่มันเป็นเรื่องที่ทำให้ชีวิตไปทุกข์ วินาที ะหว่างนั้น เพิ่มพูนความมีตัวตน ความเห็นแก่ตัวจัดมากขึ้นๆ ดังเราจะเห็นว่า พ่อแม่หลายคน ปล่อยให้พวกลูกๆ ฆ่าเวลาภายในบ้านด้วยการเล่นไพ่ เอาสตางค์กันเพียงนิดหน่อย จะสังเกตชัดเลยว่าบุตรหลานในบ้านจะไม่ยอมเสียเปรียบกันในเรื่องอื่นๆ ต่อไปอีก จะมีตัวใครตัวมันมากขึ้น ผลก็คือไม่ปรองดองกันได้สนิท ทั้งเมื่อยามพ่อแม่ยังอยู่ และยามพ่อแม่หาไม่แล้ว

ฉะนั้นงานอดิเรกหรืองานที่บรรจงให้ตัวเองอยู่เฉยๆ นั่นเอง คนเราก็ต้องแยกประเภทให้ดี อย่างในนิทานเรื่องนี้ ภูษีขึ้นกายเลือกเอาแท่นหินเป็นงาน บางทีอาจจะถูกจริตของท่านที่เคยถูกหลอนด้วย รูป รส กลิ่น เสียง ที่มีอยู่ที่ตัวหญิงเป็นๆ เคลื่อนไหวได้ ท่านเลยเปลี่ยนมาใช้หิน ซึ่งของไม่เคลื่อนไหว ไม่มีชีวิตแล้วอยู่กับมัน 30 ปี งานชิ้นนี้เป็นเรื่องไถ่ถอนตัวตนไปในตัวด้วยเสร็จ แล้วก็ได้ชื่อว่าเป็นเรื่องสังคมสงเคราะห์ด้วย แต่สงเคราะห์แค่ทำให้คนมีถนนหนทางเดินไม่สูงขึ้นไปถึงกับโปรดสัตว์ให้มีดวงตาสว่าง เพราะฉะนั้น ในที่นี้จึงมีหลักอยู่อย่างเดียวว่า

“จะรู้ว่างานอันใดสูงหรือควรทำกว้างงานอันใด ก็ให้ดูที่ว่ามันจะเพิ่มพูนความหลุดรอดการไม่เห็นแก่ตัวได้หรือเปล่าเท่านั้น”

ดูเอาเถิดท่านทั้งหลาย ทั้งหมดนี้เป็นเพียงลีลาของชีวิตๆ หนึ่งเท่านั้น ที่กระตือรือร้นว่าจะไปสร้างอนาคตเอาที่ในกรุงจตุม่งที่จะสูงไปได้ ก็เพียงหมายถึงสูงไปทางโลก แต่หนุ่มขึ้นกายก็ถูกอะไรๆ ทำให้แผนเปลี่ยนไปฯ จนในที่สุดก็พบกับจุดสูงสุดในชีวิตได้อีกทางหนึ่งคือทางโลกุตตระ ฉะนั้น จึงอย่าไปโทษว่าอะไรดีอะไรไม่ดีเลย ชีวิตนี้ หากพลัดตกมาอยู่ในวัฏสงสารแล้ว เหตุปัจจัยทุกอย่าง ทุกตอน มันจะสอนให้ทุกเมื่อ มันอยู่ที่สัตว์นั้นจะมีดวงตาหรือไม่เท่านั้น แต่ดวงตา อันนี้ขอรับรองว่าไม่ใช่ ดวงดี-ดวงไม่ดี ตามภาษาของคนที่เชื่อหมอดู โดยแน่นอน!

จากหนังสือ เล่านิทานเซ็น เล่าเรื่องโดย อ.อภิปัญญา เผยแพร่โดย ธรรมสภา